

intulit, auxilium ei ferente Porfena (60) Hetruriae rege, tribusque continuis annis trepidam urbem terruit, conclusit, obsedit: & nisi hostem, vel Mutius, qui ad feriendum Porfenam ad ejus castra, atque tentorium descenderat, & subregulum ejus stipendia dividendum habitu purpurato occidit, regem arbitratus, captusque illico, loquutus est cur venisset, dextram denique, que erraverat, igni qui in ara erat urendam superposuit: vel virgo Clælia, que post exiguum temporis intervallum ruptis vinculis admirabili transmeatu Tyberis fluminis, audacia permovisset, profecto Romani perpulsi forent perpeti, aut captivitate hoste insistente superati, aut servitutem recepto rege subjeti. Eadem Clælia obfes fuerat Porfenæ data, que vigiles fessellit, & conscenso equo per Tyberim Romam rediit. Statua ei equestris ex Senatusconsulto data est. Quadam die cum Hetrusci in urbem Romam irruerent per pontem Sublicium Tyberis, quidam Horatius Cocles in pontis fronte eis obstitit solus, donec dissoluto ponte pars ejus dirueretur: & statim cum armis se in Tyberim dedit, ac pariter & hostium victor, & fluminis, superjæta Hetruscorum tela vitavit. Tertio anno post reges exactos, Tarquinius, cum fuscipi non posset in regnum, neque ei Porfena, qui pacem cum Romanis fecerat, præstaret auxilium, Tusculum se contulit, que civitas non longè ab Urbe est, atque ibi per XIV. annos privatus cum uxore consenuit. Quarto anno post reges exactos, Sabini (61) undique corruptis copiis magno apparatu belli Romam contendunt: quo metu consternati Romani bellum paraverunt, & de his triumphatum est. Quinto anno post reges exactos P. Valerius ille Bruti collega, & quater Cof. fataliter mortuus est adeo pauper, ut collectis à populo nummis sumptum habuerit sepulturæ. Quem matronæ, sicuti Brutum, per annum luxerunt. Nonno anno post reges exactos, cum gener Tarquini ad injuriam foci vindicandam ingentem collegisset exercitum, novæ dignitas Romæ creata est, que Dictatura appellatur, major quam Consulatus. Eodem anno etiam Magister equitum factus est, qui Dictatori obsequeretur. Nec quicquam similis potest dici, quam Dictatura antequa huic imperiali potestati, quam nunc tranquillitas vestra (62) habet, maxime cum Augustus quoque Octavius, de quo postea dicemus, & ante eum C. Cæsar sub Dictaturæ nomine, & honore imperaverint. Dictator autem Romæ primus fuit M. Valerius: (63) Magister equitum primus Sp. Cassius. Sextodecimo anno post reges exactos, (64) sequitur discessio plebis à patribus, cum, M. Valerio Dictatore delectum militum agente, variis populis stimulatus injuriis, tanquam à Senatu, atque Cof. premeretur, Sacrum montem insedit armatus. Qua pernicie, quid atrocius? cum corpus à capite defectum perditionem ejus per

A quod spirabat, meditabatur. Tum populus sibi tribunos plebis quasi proprios judices, & defensores creavit, per quos contra senatum, & Cof. tutus esse posset. Eodem tempore Neemias concedente Xerxe Persarum rege, Judæam venit, muros, urbemque restituit. Sequenti anno Volsci contra Romanos bellum præparaverunt, (65) & victi acie etiam Coriolos civitatem perdidērunt, quam habuerunt optimam. XVIII. anno postquam reges ejeti erant, expulsus ab urbe Romanus dux C. Martius, (66) qui Coriolos ceperat Volscorum civitatem, ad ipsos Volscos contendit iratus, & auxilia contra Romanos accepit. Romanos sæpe vicit, usque ad quintum miliarium Urbis accessit, oppugnaturus etiam patriam suam, legatis, qui pacem petebant repudiatis, nisi ad eum mater Veturia, & uxor Volturnia ex Urbe venissent. Quarum etiam precatione (67) removit exercitum, quem submovere armis Roma non poterat. Atque hic secundus post Tarquinium fuit, qui dux contra patriam suam esset. In loco autem ubi oraverant, à marito suo ara facta est Fortuna Muliebris. T. Gegano & P. Minutio Cof. duo vel maxima omnium malorum abominamenta fames, & pestilentia fessam Urbem corripere. Cessatum est paulisper à præliis, sed tamen à mortibus non est. Videntes, & Hetrusci graves hostes, adjunctis sibi finitimorum copiis in bella surgentes, obvii M. Fabio, & Cn. Man. Cof. excipiuntur. Ubi post sacramentum jurationis, quo se Romani devoverant, non nisi post victoriam ad castra redituros, adeo atrox certamen fuit, & victis, victoribusque par fortuna, ut amisso plurimo exercitu, occisique in pugna Manlio Consule, M. Fabius Consul oblatum sibi à Senatu triumphum suscipere recusaret, eo quod frater suus fortiter faciens in illa prælii tempestate cecidisset, inquiens, Quia tantis Reip. detrimentis luctus potius debetur, quam triumphus. C. Fabio & L. Virginio Cof. gloriosissima illa numero, & viribus Fabiorum familia Vèjentanum sortita certamen, quantam Reip. orbitatem occasu suo intulerit, infamibus usque adhuc vocabulis testes sunt fluvius Cremera, qui perdidit, & porta qua misit. Nam cum CCCVI. Fabii, verè clarissima Romani status lumina, speciale sibi adversus hostes Vèjentes decemium bellum expetivissent, promittentes Senatui, & populo per se omne certamen implendum, ita sunt profecti omnes nobiles, & qui singuli magnorum exercituum duces esse deberent. Debinc deducti in insidias circumventique ab hostibus omnes ibidem trucidati sunt, uno tantum ad denunciandam cladem reservato, qui propter ætatem puerilem duci non poterat ad pugnam. Post hæc census in Urbe habitus, & inventa per censum sunt (68) ibi centum & decem & septem millia trecenti XVIII. Eodem tempore Porphyria virgo vestalis ob stupri crimen viva defossa est. Romæ ergo post Urbem conditam an. CCCLIX. su-

- (60) A. B. H. & Eutropius Porfena rege Tuscia, & Romanam penè cepit, Verum tum quoque victus est. Tertio anno post reges exactos, Tarquinius &c. Cætera enim, que interjecta sunt, absunt.
- (61) A. H. & Eutropius: cum Sabini Romanis bellum intulissent victi sunt, & de his triumphatum est. Quinto anno Lucius Valerius ille.
- (62) Ita ex B. & H. & ex Eut. corrigo: vulgò vitiosè legebatur nostra (ut in A.) Valentem Imperatorem intelligit Eutropius major, ex quo hæc Paulus Diaconus. Canis.
- (63) A. H. & B. primus fuit Largus, Eutropius Largus.
- (64) A. habet seditionem populus Romæ fecit; cumque à Senatu, atque à Cof. opprimeretur; tum & ipse tribunos plebis. B. & H. concordant mutato cumque in tanquam
- (65) A. reparaverunt.
- (66) A. H. & Eutropius: expulsus ex Urbe. Q. Martius dux Romanus, qui Coriolos ceperat Volscorum &c.
- (67) A. habet: deprecatione superatus, ut Hersfeld. Cætera

desiderantur in utroque, usque ad C. Flavio, & L. Virginio Cof. Inde sequuntur trecenti nobiles homines, qui ex Fabia familia erant contra Vèjentes bellum susceperunt soli, promittentes Senatui, & pop. per se omne certamen implendum, ita sunt profecti omnes nobiles, & qui singuli magnorum exercituum duces esse deberent, in prælio conciderunt. Unus omnino supervivens ex tanta familia, qui propter ætatem puerilem duci non poterat ad pugnam. Simile quid de Leonida Lacedæmoniorum rege Herodotus lib. 7. ubi N. B. quod auctor sequitur hic Livium, quem tamen refutat Dionysius lib. 9.

(68) A. legit: inventa sunt cruium CXVIII. CCCXIX. Sequenti tamen anno, cum in Algido monte ab Urbe XII. fere miliario Romanus obsideretur exercitus L. Q. Cincinnatus Dictator est factus, qui agrum a. jug. possidens manibus suis colebat. H. verò centum & decem & septem millia trecenti XLX. in reliquis cum Ambros.